

דו"ח הוועדה של המועצה להשכלה גבוהה לנושא "קורסי יסוד" במסגרת הלימודים לתואר

הראשון:

הצעה ללימודי הרחבה והעשרה – החלטת המועצה מיום 30.6.2009.

- א. המועצה להשכלה גבוהה דנה בישיבתה שהתקיימה בתאריך 30.6.2009 בדו"ח הוועדה לנושא "קורסי יסוד" במסגרת הלימודים לתואר הראשון- לימודי הרחבה והעשרה.
- ב. המועצה להשכלה גבוהה מודה לוועדה, בראשותה של פרופ' פנינה קליין, על עבודתה היסודית והמקיפה ועל הדו"ח שהגישה.
- ג. המועצה להשכלה גבוהה מאמצת עקרונית את המלצות הוועדה ל"לימודי היסוד" (מפורטות להלן).
- ד. מפאת חשיבות הנושא, מבקשת המועצה ממזכירות המועצה להכין את נושא קידום של "לימודי היסוד" לדיון נרחב באחת מישיבותיה הראשונות של המועצה בשנת תש"ע, תוך הקצאת זמן מתאים לדיון.
- ה. המועצה להשכלה גבוהה מקדמת בברכה את נכונות ות"ת נכונות לשקול תקצוב שני קורסי יסוד שנתיים (4 סמסטריאליים) על מנת לאפשר הטמעה של המלצות הוועדה ל"לימודי היסוד". יש להדגיש כי שני קורסי יסוד שנתיים (4 סמסטריאליים) אלו יבואו כתוספת למכסת הלימודים הקיימת לתואר הראשון.
- ו. המועצה להשכלה גבוהה תראה בתחילת יישום ("פיילוט") המלצות הוועדה ל"לימודי יסוד" בתמיכת ות"ת, כבר בשנת הלימודים תש"ע- צעד חשוב לחיזוק לימודי העשרה והרחבה (מדעי הרוח) לתואר ראשון במערכת ההשכלה הגבוהה בישראל.
- ז. להלן מפורטות המלצות הוועדה של המלי"ג לנושא "קורסי יסוד" במסגרת הלימודים לתואר הראשון (לימודי הרחבה והעשרה) שאומצו כאמור ע"י המועצה להשכלה גבוהה:

א. במישור הכללי

יש צורך לשנות את ההתייחסות ללימודי יסוד ("לימודי הרחבה והעשרה") ולהגביר את ההערכה ותחושת החשיבות של קורסים להרחבת הדעת כדי לאפשר רפורמות בנושא, כפי שהדבר קורה בארצות מערביות אחרות.

- כדי לתרום לשינוי ההתייחסות לנושא מוצע לדוגמא, להתחיל בשינוי סמנטי: להתייחס ל"קורסים מרחיבי דעת" או "לקורסי הרחבה והעשרה" במקום "לקורסי יסוד".
- לאפשר למוסדות שונים לבחור תחומים בהם יכולים הטובים שבמרצים, מרצים "כוכבים" להציע קורסים מרחיבי דעת. מספר קורסים שיבחרו מתוך הקורסים שיוצעו יכנסו למאגר פוטנציאלי של קורסי בחירה מתוך רשימת קורסי הרחבה והעשרה.
- נושאי קורסי הרחבה והעשרה ישקפו אתגרי חשיבה ויהיו בעלי פוטנציאל לעניין סטודנטים. מהלך הקורסים יתוכנן תוך ניצול עקרונות פדגוגיים וכלי הוראה ולמידה עדכניים.
- ההתייחסות של המוסד לקורסים אלה תייצג את הערך המיוחס להם בתכנית הלימודים (מתן קרדיט אקדמי כמקובל לגבי קורסים אחרים).
- "חלונות" זמן להרחבת דעת. יש לבדוק אפשרות של הקצאת מועד או מועדים קבועים במערכת השעות במוסד כולו (מעין "חלון" במערכת) אשר יאפשר לסטודנט לבחור ולהשתתף בקורסים מרחיבי דעת.
- השלמת ידע והרחבת ידע. יש לבחון אפשרות של קורסים בשתי רמות: רמה בסיסית ורמה מתקדמת, תוך התאמת רמת קורסי היסוד לרמת הידע והצרכים של הסטודנט.
- תגמול והגמשת הדרישות. יש לשקול אפשרות של התמרת שעות מסוימות, לדוגמא, מקורסי בחירה בתכנית הקיימת, לטובת קורסים מרחיבי דעת.
- חשיפה מוקדמת של סטודנטים לאפשרות לבחור קורסים להרחבת הדעת. אין לצפות שסטודנט יגלה עניין או יבחר בנושאים שחסרה לו חשיפה ראשונית אליהם. ע"כ, מומלץ לידע

את הסטודנטים במפגש לפני תחילת הלימודים על הקורסים להרחבת הדעת והנושאים שידונו בהם.

- **הומלץ לתת את הדעת לצורך בהרחבה תוך תחומית במסגרת קורסים קיימים.** הועלתה ההצעה לאפשר למוסדות לעודד ולתגמל מרצים אשר במסגרת הקורסים שלהם יוצרים תשתית רחבה ואיכותית המקשרת את תחום ההתמחות הספציפי בו הם עוסקים עם נושאים אחרים הנלמדים באותו תחום או בתחומים קרובים והקשורים לנושאים אקולוגיים, תרבותיים, היסטוריים, מדעיים או נושאים רלבנטיים אחרים.

במישור הספציפי

- בכל מוסד ימונה איש סגל אקדמי בכיר ובעל יוזמה לתפקיד "הממונה על קורסי הרחבה והעשרה", והוא זה שיופקד על ניהול המערך האוניברסיטאי ללימודי היסוד, כולל ייזום קורסים, איתור המרצים המתאימים, הכנת מערך השיעורים ותיאום בין הפקולטות.
- כל מחלקה או פקולטה במוסד אקדמי, תגדיר מהו פרופיל הבוגר אליו היא מתכוונת להגיע וכיצד תכנית הלימודים שלו תומכת באופן שבו יוכל להשתלב בעבודה בחברה הישראלית, ובהתאם לכך תציע אשכול קורסים להרחבת הדעת. יש ליצור קורסים ייחודיים ללימודי ההעשרה (כגון "ארון הספרים היהודי" או "תחנות יסוד בתרבות" "המערב", או "רעיונות גדולים במתמטיקה", או "פריצות דרך בפיסיקה").
- כל סטודנט יהיה חייב לבחור שניים מתוך שלושת המקבצים המוצעים.
- בכל מוסד להשכלה גבוהה תינתן אפשרות ללמוד קורס במיומנות שפה דבורה וכתובה.
- מוצע לשקול ייזום קורסים שיתמקדו במורשת ישראל (היסטוריה, תרבות, מדינת ישראל). הצעה ברוח זו הועלתה גם על-ידי הסטודנטים.
- תכנון ויישום הצעות בנושא קורסים להרחבת דעת יתבססו על תהליכים פנימיים בתוך כל מוסד אקדמי ולא על דגם אחד או יותר "שיכפה" על כל המוסדות. בשלב ראשון רצוי לבחון את מאגר "המרצים הכוכבים" והקורסים הקיימים במוסד, ולבחון אפשרות "שדרוגם" לקורסי יסוד.
- קורסים מרחיבי דעת יוצעו בפורמטים שונים הכוללים דיון בקבוצות קטנות וקורסים של מרצים "כוכבים" בקבוצות גדולות או בשיטות של הוראה/למידה מרחוק. לגבי האפשרות של למידה מרחוק הוצע להתחיל את התוכנית באפשרות לקורס סמסטריאלי אחד בלבד.
- כל אחד מקורסי ההעשרה יינתן ע"י מרצה בעל הצלחה מוכחת בהוראה אשר הינו חבר סגל תקני באחד המוסדות להשכלה גבוהה בארץ.
- תהליך הרפורמה בנושא קורסי הרחבה והעשרה יכול לעודד שיתוף פעולה בין המוסדות להשכלה גבוהה. המוסדות יבחרו בתחומי דעת בהם מרצים מצטיינים יוכלו להציע קורסי יסוד לסטודנטים ממוסדות שונים בארץ. השתתפות זו תוכל להתבצע בפועל או באמצעות תכניות הוראה/ למידה מרחוק.